

og frammyvir - fortreytir og møguleikar

eftir útflutningi.

Málið er, at framleiðarin skal fáa tann pris, ið einum vælriknum garði tørvur til at klára seg, og at brúkarin fær góðar vørur til rimiligan pris.

At samskipa hesi bæði endamál krevur, at peningurin verður stýrdur og oyramerktur eftir tørvi (t.v.s. eitt slag av útjavn-ing/studningi/prisstýring).

At fremja landbúnaðarpolitikk krevur:

1. Prisstýring
2. Framleiðslu- og marknaðarstýring
3. Innflutningstálmandi tiltøk
4. Virkan fyri rationellum raksti av gørdunum.

Endamálið við framleiðslustýringini er, at landbúnaðurin bert framleiðir ta vøru, sum marknaðinum tørvar. Fyri at tálma ovurframleiðslu, ið ikki slepst av við, verða gjørd ymisk tiltøk, eitt nú framleiðslukvotur, prisstýring v.m.

Her er eisini spurningurin um at placera framleiðsluliðið rætt, t.e. at mjólk verður framleidd, har tað eignar seg best, kjøt, har tað eignar seg best, (garðastødd og flutningur) og annað út frá tí.

Politikkur um búsetan og bygdamenning hevur eisini sín leiklut í hesum.

Mest nýtt stýringsamboð, grannalond okkara nýta til innflutning eru:

1. Tollur
2. Kvotur á innflutta mongd
3. Innflutningsgjald
4. Tekniskar forðingar.

Av tekniskum forðingum kann nevast reglur um túrmerking, reglur um tilsetningsevni og reglur av heilsufroðisligum orsökum. Í Føroyum er t.d. bann fyri innflutningi av livandi djór-um (sjúkuberarum), men tað er í lagi at innflyta feskkt kjøt av hesum djór-um. Ísland gongur enn longur við eisini at banna innflutningi av feskum matvørum (skal verða kókað ella konserverað á annan hátt).

Tað, ið her hevur verið nevnt, er galdandi høvuðspolitikur í Norðurlondum, ið eru uttan fyri EF. Stýringin er sjálvandi meira útgreinað og við nógvum frávikum, men meginreglan er gjøgnumgangandi tann sama.

Landbúnaðarpolitikkur innan EF er bygdur á triggjar meginreglur.

Einum samlaðum marknaði/felagsmarknaði. Framleiðarin innan EF er tryggjaður framhjárætt innan EF. Kostnaðir ella

útreiðslur av landbúnaðinum eru felags.

Málsetningurin er at tryggja framleiðarum hóskaði inntøkur, og at teir hava fyrsta rætt at selja á heimamarknaðinum.

Hvørt ár verður ásettur ein lágmarksprisur og eisini tann prisur, ið ynskiligt er at uppnáa. Munurin á hesum EF minsta-prisi og heimamarknaðar-prisnum verður útjavn-aður við tolli á innflutningi; hetta er galdandi fyri ávísar vørubólkar, ella tær vørur, ið eru av áhuga fyri EF-londini sjálv at framleiða og harvið verja. Aðrir vørubólkar eru ikki tollaðir ella hava lágan toll, tí EF ynskir at innflyta hesar vørur so biliga, sum møguligt. (Hetta er ofta í sambandi við Gatt sáttmálar). Tilíkar vørur og tær vørur, sum eru framleiddar innan EF, fáa so serligan eykastudning.

USA hevur nakað líkandi landbúnaðarpolitikk sum EF. Kvotur eru á innflutningi, hetta er serliga galdandi fyri mjólkarvørur, kjøt, sukur og bummull. Mjólkarframleiðslan fær stuðul frá statskassanum og tann vøra, sum loyvt er at innflyta, skal seljast fyri ásettan lágmarkspris.

Niðurstøða:

Sum fyrr sagt, hava flest øll lond reglur og lógir, ið verja egna landbúnaðarframleiðslu.

Tað er eisini greitt, at hóast tann føroyski landbúnaðarpolitikkurin hevur verið nakað leyst orðaður á pappirinum, so er tann førdi politikkurin nakað á leið tann sami, sum hjá øðrum. At tryggja íbúgvum/brúkar-um landbúnaðarvørur og at tryggja framleiðarum hampulig lívsfor.

Okkara politikkarar mugu á sama hátt sum aðrir verja føroyskan landbúnað móti innflutningi av landbúnaðarvørum á niðursettum (dumping) prisi.

Her má eisini hugsast um landsins røkt á bygd og í býi. Bygdamenning, nationalism, — ella er livið bara saltfiskur?

Tað er sjálvsagt ikki lætt at vera politikari, nú samráðst verður við EF um frihandilsavtalur. Men hesir mugu fáa at vita av, at EF hevur innflutningsverju fyri egna landbúnaðarframleiðslu, herundir ymiskar studningsskipanir, so har skuldu vit staðið nakað á jøvnum fæti í núverandi umstøðum.

Ein lóg sum ikki kann brúkast

Arbeiðið, sum landsstýrið setti gongd í 1982 at endurskoða jarðarlógina, er eftir øllum at døma heilt steðgað upp. Vit finga eina lóg um fyrisiting av almennari jørð, men politiska viðgerðin var at kalla eingin. Úrslitið er ein lóg, sum fyri ein stóran part ikki kann brúkast, skrivur Jóannes Dalsgarð, stjóri á Føroya Jarðarráði í Búnaðarblaðnum.

Fíggarvánirnar

Spurningarnar, sum nú eru á øllum samfelagsøkjunum, ávirkja sjálvsagt eisini landbúnaðin. Tann skerda keypiorkan fer kanska eisini at raka handilin við búnaðarvørum.

Enn vita vit ikki, hvussu figgarløgtingslógin fyri 1991 sær út, men rimiligt er at rokna við, at jättanirnar til landbúnaðin verða skerda, soleiðis at ávísar studningar mugu lækkast.

Hvørja ávirkan fær tað á vinnuna, og hvørji stig skulu takast fyri at skerjingarnar raka sum minst?

Studningsskipanir og felagsmarknaðurin

Eitt stórmál, sum kann ávirkja okkara stuðulsskipanir, er, hvat úrslit fæst við EF-samráðingunum. Higartil hava samráðingarnar gingið striltið, men roknast má við einari ella aðrari avtalu.

Vit eiga at fyrireika okkum at at endurskoða okkara studningsskipanir, uttan mun til, hvørja skipan vit fara at hava við EF.

Verður skipanin, at ótálmaður vøruflutningur verður millum Føroyar og EF, verða møguleikarnir hjá føroyska landbúnaðinum — sum vinna — smáir.

Kanska kundu vit t lágt okkum eftir at selt EF landbúnaðarvørur, sum vit kundu sagt vóru í »heimsins reinasta umhvøvi« og soleiðis fingið ein góðan pris.

Hvørjar hesar vørur skuldu verið, ja, tað fáa vit neyvan at vita uttan kanningar- og royndararbeiði, sum eigur at fara í gongd sum skjótast, um so skal vera.

Jóannes Dalsgarð, stjóri á Føroya Jarðarráði

drekka.

Men vit mugu ansa okkum at henda støða ikki verður ein kodd — og vit ikki vakna, fyrr enn ov seint er.

Mjólkarframleiðslan togar nú móti 6 mió. litrum. Eftir mini meting er alneyðugt nú at viðgera spurningarnar:

Hvussu nógv skulu vit framleiða av mjólk og mjólkarvørum? Skulu vit eisini framleiða smør og ost?

Skulu vit framleiða alla drekkimjólk og »flótandi« mjólkjarúrdráttir, ella ein part, t.d. 95%?

Vandamálini fyri kjøtframleiðsluna eru ikki tey somu. Her er tað serliga samskipanin av seluni, sum er átrokandi neyðug at loysa.

Tað er ikki givið, at einasta rætta loysnin fyri tílíka samskipan er eitt sláturhús í landinum. Nú forboð móti øllum flutningi av livandi seyði millum oyggjarnar er á veg, tykist ein partur av grundarlagnum fyri hesi loysn at vera burtur.

Lóggeva

Arbeiðið, sum landsstýrið setti í gongd í 1982 at endurskoða jarðarlógina frá 1937, er eftir øllum at døma steðgað heilt upp. Tað, sum kom burturúr, er lóg um fyrisiting av almennari jørð. Lógin varð samtykt í 1988 og sett í gildi 1. juni 1989.

Tann politiska viðgerðin av lógin var at kalla eingin, og varð hon eisini sett í gildi uttan neyðugt fyrireikingararbeiði.

Úrslitið er ein lóg, sum fyri ein stóran part ikki kann brúkast.

Annað er so tað, at samfelagið — og ikki minst landbúnaðurin — tey sein-

astu árin er so nógv broytt, at tað er reiðiliga ivasamt, um tað er rætt at halda fram við festiskip-anini í verandi líki.

Tað er átrokandi neyðugt at endurskoða ta 50 ára gomlu lógina fyri Jarðargrunnin.

Tað er ikki minni neyðugt nú enn áður, at ein landsplanlegging verður sett í verk, sum m.a. greitt ásetir, hvar landbúnaðar-jørð er og skal vera.

Tað má farast undir lóg-ararbeiði umfatandi alla jørð — eisini ognarjörðina. Hetta verður eitt trupult arbeiði og er ikki lótuverk, men er ikki minni átrokandi fyri tað.

Havi nevnt nøkur av teimum málum, ið eru frammi nú. Eyðvitað eru tað nógv fleiri, ið koma fram, so hvørt eitt av hesum verða viðgjørd.